

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Második félév.

Kolozsvár, September' 19kén, 1839.

12. szám.

Tartalom: A' francia tudós társaság' aug. 19dikei ülése Párizsban, (y.) 89. lap. A' hat-
százados jegyes, (K.....y.) 94. l.

A' francia tudós társaság' aug. 19dikei ülése Párizsban.

(V. é g e.)

A' Daguerre úr' jelen bánásmódja.

Egy ezüsttel fútatott tábláskát elébb is gondosan megtisztít minden krispán rozsdától fojtósav (salétromsav) olvaszték' segédével, mely a' felszínén létezhető minden idegen anyagokat, különösen az ezüst-lemezben lenni talált réz' utósó nyomait is elszedi. Ez a' takarítás különös és aprólékos gondat kíván, 's a' sav' hatását elősegítő surlást nem mindig egyfelé kell ejteni, hanem bizonyos irányzatban*). Daguerre úr azt jegyezte meg, hogy az ezüsttel fútatott réz jobb eredményeket ad, mint a' tiszta ezüst, mi azt gyanítatja, azt mondja Arago úr, hogy a' voltai vilanyosság' hatása nincs szerep nélkül ezen jelenségben.

Ezen első elkészítés után, az érczlemez egy bécsinált szelenczében egészen sajátnemű óvá-sokkal ibolyany (iod) gőznek teszi ki. Az óvá-sok ezek: egy kis darabka ibolyanyt letesz a' szelenczé' fenekére, aztán egy fátolt feszít ki

*) Ford. nem hallgathatja el azon ellenkezést, mely ime' szókban „non pas toujours dans le même sens, mais dans une certaine direction“ fekvőni látszik. A' csomó' megoldására adatokkal nem bírva ahhoz nem is fog; az Arago' ismert világosságu előadásában a' hibát bizonyosan nem kereshetni, hanem csak a' közlő nem elég gondos rövidítésében.

felette, melyt az az ezüstös táblától elválasztja 's a' gőzt mintegy megszitálva egyenlőleg szórja el; még a' nem elég; sokszor ismételt próbák megtaníták Daguerre urat arra, mit az egész világ' tudománya nem találtathatott volna ki vele; szükségesnek látá t. i. a' réztábláskát egy kis ércz párkánnyal körül fogni, mert különben az ibolyany-gőz nagyobb mennyiségben gyűl meg a' szélén mint a' közepe felé, 's a' műtétel' egész sikerülése a' gőzölés által származott ibolyanyos ezüst- (iodure d' argent) réteg' tökélyes egyenlő elterítésétől függ. A' réztáblát éppen elégséges ideig kell az ibolyanygőznek kitéve hagyni, se nem igen sokáig, se nem igen kevésig; a' kellő pillanatot a' sárga szín mutatja, melyet a' tábla vált. Dumas úr felszámítani próbálá az ibolyany réteg' vastagságát 's azt állítá, hogy egy vékony késfoknyinak egy milliód részénél többre nem becsülhetni! Olly végtelen kicsiny ez, melyet elménk nem képesebb fel-fogni, mint az egek' mérhetlenségét, az idő' örökségét vagy az úr' végetlenségét. Az úgy elkészített érczlemez a' világosság' legkisebb érintésétől gondosan megóva a' setét kamrába viszi Daguerre úr. Illy korában olly érzékeny, hogy egy másodperc' tizedrésze elégséges behatni rea.

Egy nagyon egyszerű erőművezetnél fogva a' tábláskát egyenesen a' setét kamra' tűzhelyébe lehet helyezni. A' Daguerre úr által kicsinyre vett kamra' fenekén vagy egy homályos-

ra surolt üvegtábla, melyet előbb hátrább mozdíthatni, míg a' kültárgy tökélyes tisztaságban 's határozottságban jelen meg rajta. Ekkor az ércztábla tétetik a' homályos üveg' helyébe 's felveszi a' kép' behatását. A' foganat kevés idő alatt meg van, 's a' réztáblát kivehetni, Ezen állapotjában alig lehet észrevenni rajta a' képet; ennek még egy második pára' munkálatának kell kitétetni, hogy megjelenjen 's valósággal létre jöjön. Imé különös és váratlan dolog, ezenél-tet a' kénese' gőze adja meg neki. És mivel már ezen jelenségben mindennek titoktelinek kell lenni, az ércztáblácska csak egy bizonyos szeglet alatt veheti fel jó móddal a' kénese' gőzkörny' behatását. Bézárják tehát egy harmadik szelenczébe, mellynek fenekén egy kénese'vel töltött kis edényke van. Ha a' képtáblát függőlegesen felakasztva kell szemlélneni, mint szokták a' rézmetszeteken falra függeszteni, mintegy negyvenöt foknyi szegletben helyezve fogatják fel a' kénese' gőzt; ha ellenben, szeszélyességéből ezen szeglet alatt kívánná valaki a' képet szemléltetni, fekvőlegesen teszi a' gőz felibe. Ne feledjük megmondani, hogy a' kénese'ot Reaumur szerint 60 foknyi melegséggel kell páráltatni.

Ezen három műtétel, ezen három nemű csaknem olly csudateli költetés után, milleny a' tojás' kiköltetése, mellyből az élő csirkének kell kibujni, a' mysterium végre van hájtva; nincs már egyéb hátra, mint a' keresztelés' egy nemén vinni át ezen emberteremtette új lényt, midőn azt kénszigagos vízbe (hyposulfite de soude) mártjuk. Ez az olvaszték, azt mondják, erősből dolgozik azon részekre, mellyekre a' fény nem hathatott; nem hántja ellenben a' világos részeket; megfordítva van a' dolog a' kénese' gőzzel, melly kirekesztőleg a' fénysugároktól éretett pontokba ragaszkodott; úgy hogy talán azt vélhetnők, hogy a' világos részek kénese' és ezüst amalgamából, az árnyékok pedig kénese' ezüstből állanak, melly utóbbi a' kénese'

szikag' rovására alakult. Ezen magyarázatot adva csalódás' veszélyére nagyon kiteszszük, de könnyen vigasztalhatjuk is magunkat; mert minden hozzátetésnek széles mező nyitva. Arago urnak a' maga és a' kérdést megvizsgált leg tudósabb vegytanárok' nevében tett formaszertint kijelentése után; ez a' jelentés nem kevesebb, mint teljes vallomás, hogy a' physica', vegy- és láttan' öszvevett tudományai elégtelenek bár mi keyéssé okozatos és megnyugtató theoriáját adni ezen olly kényes mint szövevényes jelenségeknek.

Amá' jórendileg ördögös műtételekből eredő kép még egy utósó mosáson megy át, lejárattott vízben, hogy megkapja azon állandóságot, miszerint a' világosságra kitétetve, legkisebb változást se szenvedjen.

Ezen világos és érdekes előadás után, melyet tehetségünk szerint másoditni igyekszünk, Arago úr, azt a' kérdést teszi: minő tökélyesüléseket vehetne még fel a' láttan' ezen szép haszonvétele?

Szó vala a' képeknek nem csak állandósításáról, hanem természeti színeik' másításáról is. Ez az eredmény létesítése ha nem lehetlennek, legalább nagyon bajosnak látszik; 's Daguerre úr nem reményli, hogy az ő készületei' segítségével oda lehessen jutni; igazságos azonban megmondanunk, bár milly csudásnak és lehetlennek tessék is e' foganat, hogy a' napszínképpel tett próbákban a' kék sugár kék színezetet, a' narancsszín narancsot, 's így tovább hozott elő. Sir John Herschell megbizonyosodott az iránt, hogy csupán a' veres sugárnak nincs semmi hatása.

Aztán, lehető volna-e arczképeket csinálni ezen módszerrel?

Arago úr nem fél ezen kérdés' igenlő megfejtését két felülmulhatlannak látszó akadály' dacára is, állítani. Egy felől igaz, hogy a' mozdulatlanság ezen műtétel' sikerülésének nélkü-

lözhetlen feltétele, és másodsor: ezen mozdulatlanságot azon élénk világosság' behatása alatt, mellynek az arcot ki kell tenni, 's a' melly elentálhatlanul szembunyorításra izgat, megtartani lehetlen; de Daguerre úr megbizonyosodott, hogy egy kék üveg' közbetétele semmikép sem gátolja a' fény' hatását az elkészített táblára, és ez a' kék üveg eléggé megóvjá a' szemet a' fény sugárok' alkalmatlanságától; mi a' főt illeti, azt könnyű egy körülkerítő 's gyámolító készületnél fogva egy másodpercig állandó helyzetben tartani.

Sajnáljuk, hogy ezen kérdés' megfejtése nem adatott tettel, melly illy esetben mindig bizonyosabb mint az okoskodás.

Egy más, és véleményünk szerint fontosabb tökélyesítés, minek sikerülése ohajtható, abban állana, ha a' kép a' surlódástól bántatlanná tetsék, a' Daguerrotype-pel teremtett képek' anyaga ugyan is' olly kevésbé szilárd, olly könnyeden van az érc' felszínére szállva, hogy a' legkisebb dörzsölés elvész mint egy pastelrajzot vagy lepkeszárnyról a' port; ezen képleteket tehát csupán gondosan üveggel fedve lehet eltartani; innen, természetesen szembeszökő alkalmatlanság származik a' Daguerrotype' utazásbeli használatában; de azt véljük, hogy ezen tökélyesítés olyan, mellyre újabb próbák akár némi gyantár' akár más mód' segédével eljutni hagyának *).

Egy különös jelenség van tudva 's a' festők által már rég észrevéve; hogy t. i. bizonyos

*) Ezen remény azóta teljesült, Dumas úr, kinek neve a' felebbi tudósításban több ízben előfordul, egy vizet talált fel, mellyben a' fényképet megmosva, ez annyira állandósul, hogy papiros közé takarva megtartani, sőt lemetszés végett rajzmást is venni (calquer) lehetend. A' hozzá kívántató szer jobbany (dextrin) öt rész vízben felolvasztva 's az olvaszték melegen a' rész táblára töltve. Még csak egy gyantár' feltalálása hiányzik, mellyel bevonva az érdekes gyengéd képletek' tökélyes állandó eltartása biztosíthatnék.

festvények nem úgy látszanak reggel, mint délután, mi a' művészeket gyakran megkínozza; valljon nem lehetne-e ennek magyarázatát azon különös módosulásokban keresni, mellyeket a' nap' világa a' nappal bizonyos óráiban a' gőzkörben elszórt kipárolgások miatt szenved? Daguerre úr ezen hatást a' gyantárnak a' világosság által okozott módosításaiban keresi, mellyek a' nap' haláda szerint változnak 's mellyeket az éj' árnyéka megsemmisít és eltüntet.

Lehetlen előre látni mindazon alkalmazásokat, mellyekre olly érzékeny szerszámot mint a' Daguerrotype, a' physical kísérletben, használandják; azonban már most is lehet némelly legközvetlenebb alkalmazásait kijelelni; nem említvén azt, a' miről csak imént szólánk a' photometriára nézve, Arago úr kimutat a' napszínkép körül forgó némelly igen elvont jelenségeket; tudva van például, hogy a' színfoltok a' napszínképben fekete keresztvonalakkal elválasztvák, mik a' különböző színű sugárok közt hégzagokat jelelnek; most már az a' kérdés: van-e hasonló megszakadás a' chemiai sugárok közt is? Ennek megfejtésére egyszerűleg csupán egy Daguerre tábláskát kell kitenni egy napszínkép' hatásának; 's ezen kísérletből mindjárt kitetszend, ha ezen sugárok' munkálata az úrben folyvásti-e, vagy hégzagokkal meg van szaggatva.

Végre ezen hosszas előadást, mellyet az academia' számos hallgatósága kitartó figyelemmel kísére, elvégzendők, hozza teszszük még, hogy Dumas úr a' Daguerre úr' képleteit microscopiumi vizsgálat alá véve, a' fehér vagy világos részekben mindenütt fehér gömböcskéket vett észre, mellyeknek átmérője körül belől egy vékony késfok' nyolczszázad része *).

*) Ismét figyelmeztetnünk kell az olvasót a' közlőnek, t. i. Dr. Donné Sándornak egy új botlására. Felebb t. i. (89 lap.) azt mondá, hogy az egész festvény réteg egy milliód millimetert (ezt fejezők ki a' vékony késfokkal) tesz; itt ismét azon réteg' egy szemecskéjének

U t ó czikk.

Midőn alatt álló jegyzésünket elvégzők, érkezik kezünkbe a Journal des Debats' új száma egy czikkal az abban foglalt tárgyról, melyet olvasóinkkal ezennel közölni kötelességünknek tartunk.

„A' Daguerrotype jelenleg sok főnek ad dolgot; a' módszernek Arago úr által az academiában tett közlése óta a' művészek, a' tudósok, minden országbeli számos kedvellők, opticusok, kik a' láttan' ezen új alkalmazását hasznokra akarják fordítani, mindnyájan egy kissé megijedve a' munkálatok' szövevényességén, némi nyugtalansággal teszik kérdésbe, valljon i-
 atmérője egy nyolczszázad millimeter. Ezt egyeztesse a' ki tudja.

Pótlékjegyzés.

Mivel ma talán egy értekezést, egy közlést, egy tudósítást sem vehetünk kezünkbe, mellynek íróját e' vagy ama' személyes irányzat vagy pártérdek ne ösztönözze vagy előadásának egy oldalú színézést ne adjon, úgy a' Daguerrotype' munkálatairól is egy hírlap, kétségek kivül a' rajzoló' és festők' vizsgálatására egy leverő hirtelmenyt ad ki, miszerint a' Daguerre' titka' teljes kimagyarázása után is szintolly kevésse kezelhetné avatatlan annak fogásait, mint nem tudná utánazni a' kötelen tánczó' nyaktörő mestersegeit. Sőt Daguerre-el mondatja, hogy a' ki az ő készületével egy képet akar kultárgyrol levenni, annak kész és gyakorlott physicusnak, chemicusnak, festőnek kell lenni'sat. Philantropiai jószívvel sajnálkozik a' kedvellőkön, kik Daguerrotype-et szerezve maguknak, sükeretlenül fognak vele próbákat tenni'st. ef. — Ellenben Arago úrismételve úgy nyilatkozik az academiában, miszerint a' hatóságok' linomsága's a' munkálatok' szövevényessége mellett is hibáznék, a' ki valami nagy bajosságot képzelne a' fényképek' előhozatalában. Mi azt véljük, az elébb felhozott óvások csak azokat illetik, kik a' Janin Gyula' francia tulzó képzelődésével's a' póffig feszített kifejezésekkel irt ('s általunk is közlött) tudósításából formáltak ismereteiket. Mert hogy minden mechanikai és vegytani kezeléseknél egészen járatlan személy azon kényes módszer' munkálatainak végrehajtására alkalmas legyen, azt sem képzelni sem kívánni nem lehet.

gazán csak a' legügyesb és gyakorlottabb kísérőknek van-e fenhagyatva; utánazhatni a' Daguerre úr' gyönyörű és bájoló miveit, mellyekkel neki már kecsegteté magát kéje szerint gazdagíthatni gyűjteményét. Szóval, az-e rendeltetése a' Daguerrotypenak hogy közhasznúvá's népszerűvé legyen; valljon nem csak a' szó' dicső értelmében nemzeti szerezmény-e az; hanem használható minden mivelt' embertől, ha szintem tudós vagy művész is?

„Ezeket tudakozza minden ember, mig nyugtalanúl várja a' szerzőtől magától nyilvánoson készített munkálati mód' teljes és részletes közzétételét. Megörvendeztetni véljük olvasóinkat azon jelentésünkkel, hogy tökélyesen képesek vagyunk ama' kérdésekre felelni's méltó tudvágyukat e' tekintetben kielégíteni.

„Azt hittük hogy felebbi czikkünkben legkevésbet sem kell eltitkolnunk azon aprólékos és számos gondokból, mellyeket a' Daguerre úr' munkálatainak különb-különb időpontjai megkívánnak; 's ha leírásunkból a' jó ki, hogy a' Daguerrotype' használása legalább is annyi nehézséggel jár, a' mennyit egy szakácságban járatlan ember tapasztalna, ha a' Nemzeti Szakácskönyv' útasítására egy jó tálbaföttet akarna csinálni, ez csak az academia' ülésében kapott általános bényomás' hű kifejezése; nem kétkedünk, hogy ezen ülésből kijöve, az Arago úr' világos és tudós kimagyarázását hallva, 's a' Daguerre úr' találmányát's lángeszét inkább mint valaha bámúlva, minden ember ne hitte volna magát képesnek azon kísérleteket közvetlenül és meglehetősen sikerrel ismétleni.

„Igen nagy örömmel hallók tehát az academia' tegnapi (aug. 27dikei) ülésében az örökös titoknok urtól erősítetni, hogy nincs egyszerűbb dolog mint a' Daguerrotype-peli bánás, és Arago úr nem mehele tovább e' tárgyban mint midőn annak végre hajtását egy olly mindennapi közönséges és olly kevés értelmi erő-

ködést követelő munkához hasonlítja, minő egy ló' felnyergelése és kantározása.

„Arago úr' e' szavának sok emberre biztatólag kelle hatni; de még is kíváncsiak voltunk magunk számot vetni a' 'Daguerrotype' igazhi nehézségei iránt, tüstént munkának állva 's a' titoknok úr által adott útásítást pontról pontra követve. Valóban természetes vala, hogy ha nekünk sikerülni fog másítani nem olly tökélyes rajzokat mint a' 'Daguerre-éi, hanem csak valami meglehetőst, megleend mutatva, hogy sok mások is eljuthatnak azon eredményhez, a' nélkül hogy felettébb ügyesek vagy felettébb művészek legyenek; holott a' nekünk felülmulhatlan akadályok, nem lesznek kisebbek egy rakás olly embernek, kik 'nálunknál is kevésbbé szoktak a' kísérletekhez és a' kényes szerszámok' kezeléséhez.

„Chevalier Károly úr, ritka ügyességgel 's tökélylyel készített szerszámairól nagyon ismeretes opticus kezünkre bízott a' 'Daguerre' úr által az academia elébe mutatottak után lehető legnagyobb hűséggel utánczolt készületeket. A' három nap óta Chevalier urral és Richonx kapitány urral, egy nagyon ügyes kísérővel együtt, és ma magam által tett próbák' eredményei im ezek:

„Az első kísérletek csak nem semmi eredményt nem adtak; lassankint némelly vonások kezdtek megjelenni, de olly gyengék még és olly tökélytelenek, hogy ki nem elégíthettek minket; végre ma, éppen három órakor, pontosan idézem az órát, mivel úgy látszik hogy a' nap' különböző pillanatai nincsenek befolyás nélkül; egyszerre baj nélkül a' setét kamránk' fenékén festődő építvényeknek olly képét másítám, melly nem mondom hogy kielégítő, de csak nem olly tökélyes a' mint csak kívánhatni, sőt versenyezhet az azon nemű látmányokkal, mellyeket 'Daguerre' urnál magánál bámultam.

„Semmi aprólékos részlet nem hiányzék

képletemen, 's a' lencseüveg egy rakás microscopiumi tárgyat fedeztete fel benne, mellyet pusztá szem hiában keresne, azon éppenséggel, 's finomsággal, azon bámulatos árnyékolattal, rajzoltakat, mellyet a' legügyesb kéz hasztalan próbálna ismételni vagy utánazni; hatalma és elsősége azon csuda művésznek, mellyet 'Daguerre' úr akarolja alá hajtani 's parancsai szerint munkáltatni tuda, elannyira bélyegezve valának művemem, hogy a' legmerészebb képzeletet is zavarba hozhatná; ez a' teremés, mellyet egész ideali tökélyében, egész igazságában kezeink közül kikelni látunk, esküszöm, egy nagyon élénk, és nagyon új élvezet; 's kénytelen vagyok hálámat intézni e' szép, és Európa által tőlünk méltán irigyelt felfedezés' szerzőjéhez, 's azon elmés művészhez, ki minden más segéd nélkül csak talentuma 's tudása által módot szolgáltatata nekem az első közt élvezni ezen nevezetes jelenséget 's az emberi lángésznek a' természetben nyert egyik legérdekesebb győzedelmeit.

„Szükség-e még azután hozzá tennem, hogy az én meggyőződése mostantól fogva egészen meg van nyerve a' 'Daguerre' úr' találmánya részére? Most sem hiszem ugyan, hogy akarki tapasztalás és ügyesség, tanulás és gond nélkül kezelhesse a' 'Daguerrotypeot' 's ki vegye belőle azon csudákat, mellyeket keblében rejteget, de legalább meg van mutatva reám nézve, mint meg lesz kétségkivül minden emberre nézve, hogy ezen új szerszám megtartja a' mit ígért, és hogy semmi ámitás, semmi csüggesztő akadály nem járand vele egy értelmes és jó akaratú ember' kezében. Egyébiránt minden szerszámot használni kell tanulni.

Dr. Donné Sándor.

A' hatszázados jegyes.

(Folytatás.)

Az éj e' közben eloszlék, a' reggel előmosolygott, 's a' szélvész elcsendesedett. Ziani az óvéinek kiadá' szükséges parancsokat a' vissza hajózásra, 's maga a' halászcsonakra ült. Az ég derült, tiszta vala; a' tenger pedig, mellyen a' csónak szálla, tükörhöz hasonló. Csak könnyü felhők huzódtak el fejeér csíkokkal láthatlan pályájokon hajóik felett. Pietro kormányza elől, az öreg az evező lapátot hajtotta, 's Giovanna a' csónaktetőn merészen álla fejéredet könnyü öltözetében, hajnalfénytől körül sugarzottan. — A' tengerközépen kezdék el az ígért dalt, melly egy váltogató ének vala, Pietro az ifju', Giovanna a' hab' 's az atya a' szél' szerepét énekelvén.

i f j u.

Drága hab, te! vigy előre
A' túlpárt' biztos helyére,
Hol a' lány epedve vár.

h a b.

Kedves ifju! mért sietned?!
Jobb kevéssé itt időzned,
Hol kihűt a' tengerár.

z e f i r.

Késő már! késő már!

i f j u.

Késő? rajta hát, előre!
Eddig ő az érkezőre
Várva sokat epedett!

h a b.

Kissé késned itt — csekélység!
Sok beszédem van veled még,
Némi egy 's más tárgy felett!

z e f i r.

Néma lett! — Néma lett!

i f j u.

Néma? mink megértjük egymást!
Értem én a' kegypillantást,
Bár az ajk hallgatni fog.

h a b.

Tükrömön az égi képek
Tán előtted nem olly szépek,
Mint lány, melly rád mosolyog?

s z é l.

Csalni fog! — Csalni fog!

i f j u.

Csalni? — Úgy hab! mond e' bíbor
Színű kised szalagbókor
Nem leánykámé vala?

h a b.

Nem! hisz' ezt imént kapám én,
Mig mátkám' csókkal tétézvén,
Rám derült arczhajála!

v i h a r.

Meghala! Meghala! —

És még egyszer a' vihar kelt,
Törve a' hullám után,
'S szerte zúzva bérohant a'
Nászszobának ajtaján.
Onnan a' halvány szerelme
Szörnyerővel fölveté,
És a' partra kedvesének
Lábaihoz fekteté,
'S itt midőn az ifju' elte
A' hideg kéblen kihál,
A' vihar eláll felette
Zefir' illatárjival.

Végre kikötének V elence' egyik félre
eső részénél. Egy nyomorúlt kunyhóból elejökbe
jött a' Daponte' hitvese, két kisebb gyer-
mekeivel, örülve láthatásukon, mért a' szélvész
miatt nagy aggodalmakat szenvedett vala éret-
tők. A' zsákmányt házba szállíták, 's Ziani az
áthozásért egy aranyat akart az öreg' kezébe
nyomni. De Giovanna esenkedett atyjának,
hogy azt el ne vegye.

„Ha Kegyed atyámnak adja azon aranyat,
szóla ő mintegy haragra gyultan, úgy azzal az
én énekemet is meg akarja fizetni?“

„Nem, valóban nem! monda Ziani; de
hát te tőlem semmi emléket nem vágyysz-e birni?“

„Nem!“ viszonzá, 's szeméit a' földre
szegzé.

„Hahogy olly büszke vagy — monda rá Zia-
ni — úgy meglátogatnálak sem fog engedtetni
nekem?“

„Oh, nem vagyok én büszke!“ felelt a'
lányka, bátortalanul rá pillantván. „Jöjön csak
minél gyakrabban, 's tapasztalni fogja, mi alá-
zatos vagyok, 's milly készséggel teszem Ke-
gyednek szolgálatomat!“

Ziani most visszatére palotájába, de a'
Giovanna' képe szüntelen előtte lebegett mind

azon fontos foglalatosságok mellett is, mellyekkel hazája megtisztelé, sőt a' fegyverzaj között is mintha mindig hallá az ő édes hangjait. Ez óta gyakran meglátogató az öreg Dapontet, 's Giovanna irhatlan gyermeki örömmel fogadá őt Ziani a' kis kunyhóban élte legboldogabb óráit. Az öreg Daponté táborozásában a' világot sok oldalról tanulta ismerni 's némi tapasztalásokat gyűjte ottan, mi által gyermekeinek oktatásokat adhata az életre, migszedid, együgyü neje csendes erényben nevelte őket. Ily módon sokkal jobb nevelést kapának ezek, mint minőt a' nyomorúlt kunyhóban gyanítani lehet. — A' szülők Zianit hajós kapitánynak hitték, 's minthogy az ifju tetszésüket megnyerte, örömmel szemlélték Giovannának iránta hamar nyiladozó szerelmét. Ziani a' halászcsalád előtt készakarva titkolta el, hogy a' legelőkelőbb 's gazdagabb velenczeiek egyike. Az úri nagy világból, hol minden pillanatok rá voltak irányozva, 's hol a' barátságos találkozások megett, „a' szép gazdag ifjura“ számított titkos tervek figyelmét ki nem kerülheték, örömmel röpült ő ezen csendes menedékhelyre, minthogy itt szeretve volt azért, hogy szeretettel adózott, 's bízalomra talált, mert a' szívek előtte megnyitak; így szellemi műveltségének felsősége is könnyedén öszve simult azon gyöngéd mély érzellemmel, mit a' Giovanna kedélyében talált 's melly előtt szíve legelőszer nyilt meg. Teljesleg független volt ő 's mert szívet hevesebb dobogásra minden elhányt török daczára sem gyujthatá még eddig semmi asszonyi lény, 's mert a' Giovanna derült, nagy szemében csak most pillantá meg előszer az asszonyi lélek tiszta egét, az ő alakját — mint az éj tiszta ege az örökfényű csillagokat — ezerszeresen visszatükrözöt: nevezhetlen szerelemre lobbant iránta, 's elhatárzá a' lányt nőül venni. Nem vala mostanap, mellynek esti óráit ne a' szeretett körében töltötte volna, 's a' mint szerelmi titkát az egész világ elől mélyen elrejté, úgy Giovanna is őt csak Sebastiano néven ismeré. Ha egyszer nejéve tette, csak akkor akarta viszonyait előtte felfedezni, 's mi alatt édes gyönyörrel csüggött a' szép lélek mindig dúsabb fejlődésen, sejté előre, miként bámulandja egész világ a' drága-

gyöngyöt, mellynek titkos házához őt legelőszer a' szélvesz ragadta.

E' közben a' hajóhad felkészítettett, 's most néhány nap alatt kihajózendó vala a' Hellespontra. Ziani ohajtását tovább nem titkolá: föltárta teljes szívet a' kedves előtt. — Ah, ezé őt már rég értette, 's a' szülők örömmel adák reájok áldásukat.

„Ha Kegyed — monda az öreg Daponté — győzedelemmel tér meg a' merész csatáról, akkor lányom' nászfüzérje legyen győzedelmi koszoruja!“

Ziani a' kedvestől elvála. Lelke felindulását elfojtva, szép ajkait búcsucsókra nyujtá az édes lány, 's monda: „Légy vitéz, kedvesem! én érted imádkozni fogok... látandjuk még egymást bizonyosan!“

Szerelem volt, mi Zianit csatába követte, az mi őt lelkesítette 's erősítette. De éppen ezért kétszeres borzadást önte keblére a' hír, hogy Velenczében a' dögvész kiütött. Alig hogy Malapieroval ide megérkezett 's a' zavart kétségbe eséssel küzdő szerencsétlen doge előtt megjelenvén, ennek feljelenté a' békealku' felbomlását: legott sietett a' városban körül tekintni, ha valljon az irtózatos vész elharapozott-e ama' kunyhóig, 's mérgét elárasztá-e ottan a' legdrágább virágra is? Malapiero, kivel szerelme' titkát Ziani közlötöte volt, hiven követte őt 's osztozék barátja' gondjaiban. — A' város' egy nagy részén kelle által menniök, melly borzasztó látmányokat mütata fel előttük. A' legnépesebb utcákon halálos csend boronga most; csak egy egy házból hallszott az utósó lakós' nyögése, a' mint kedveseinek tetemei közt magányosan haldoklott. Sok halottak, mellyek még nem temetethettek el, fekvének azon paloták' küszöbeinél, hol segédet kerestek volt. Holt anyákon ittott gyermekek csüngének, az elhalványult drága ajkáról szíva a' mérget, 's ezen borzasztó inségek közepette fekete öltözetű férfiak szévedeztek hideg foglalatossággal, a' holtakat szekerekre czipelve 's a' házakra czédulákat ággatva, mellyeken ez egyetlen borzasztó szó álla: Kiholt.

Borzadás futá el Ziani' szívet; 's szorongás- 's szerelem gyorsította léptekkel rohana a'

Daponte' háza felé — — 's imé, a' kihajlékon is az irtózatot cédula: Kiholt!

Hiában akarta Malapiero barátját viszatartóztatni. Mintegy örületen rohana Ziani a' szobába, kiáltozva: Giovanna! Giovanna! — — de a' szoba üres volt; — a' halottak el voltak takarítva; csak a' házi bútrok 's némi ruhadarabok heverték szanaszét, mintha csak imént menének ki a' lakók. Ziani nem akart megválni a' szobától. Itt kívánt meghalni, hol a' kedvesből kiszakadott az élet, 's csak nem erőszakkal kelle Malapieronak őt kihozni a' halál' pityarából.

Midőn kijövének, iszonyu zaj hallzott távolról, mint a' zenebonák' alkalmával szokott, 's legott egész csapatokat pillantának meg, a' mint ezek a' doge' palotája felé tódultak.

„Jer Ziani — szolt Malapiero — feleljsd kebled' fájalmát! Jer, jelenlétünkre szükség van!“

A' nép a' dogenak tulajdonítá az egész szerencsétlenséget. Úgy hitte ugyan is, 's nem ok nélkül, hogy a' Scio szigetnél gondatlan tartózkodásából származott az egész vészedelem, melly a' szép hajóhadat tönkre juttatá 's a' fényes béke helyett a' halált hozá be házaikba. — Hozzá voltak ugyan ők szokva a' legnagyobb áldozatokhoz, 's nem irtóztak elvérzeni csatán az édes hazáért, de honn, saját tűzhelyöknél, egy ember' hibája miatt az övéik' drága, ártatlan életét kiszakadni látni: e' nem fért szívök-höz, 's a' dühösség' 's kétségbeesés' hangja bosszura szólítá fel a' népet. Feldühült népség vé körül a' doge' palotáját, kiabálva: „Le a' trónról! le a' csalárdal, ki győzelem helyett dögvészt hoz a' közinkbe!“ — A' doge testőreire bízá magát; de ezek közt is voltak atyák és fiak, kik övéiket elveszték, 's így a' lázadás mind inkább lábra kapott. — Ekkor Vitale a' legnagyobb merészségre határozá magát.... palotájából kimenni népe közé — mellynek különben szeretetét birta volt — 's azt személyesen csendesíteni. Komoly méltósággal 's hercegi díszében lépe ő a' zajgó népség' körébe, melly palotáját meg akará ostromolni.

„Ít vagyok, gyermekim! — szolt — mond-

jatok rám ítéletet, ha mondhattok; nem én, hanem isten küldé falaink közé a' halált!“

A' nép pillanatra hátrált tiszteletet parancsoló alkata előtt, miközben Ziani 's Malapiero is oda érkeztek, igyekezvén csendesíteni a' dühöngőket. Azonban újból kiáltani kezdének több felől: „Le a' trónról! Semmi könyörület az árulónak! Le vele!“ 's hátulról egy hang hallszék: „Helyet, helyet! hol van, ki feleségem 's gyermekeimet megölte?“ — E' szavakra a' sokaságból előtolakodott dühösen egy éltes ember, ki háborodott' módjára megragadván a' doget, gyilkát szívébe döfé. — A' szerencsétlen Vitale elesék, mint sorsnak áldozatja, 's a' gyilkos feltartóztatlanul keresztül tört az elbámult népségen véres gyilkával.

De Ziani legott megismeré benne az öreg Dapontet. — Utána iramlék a' népetlen utczákon, 's megragadva őt, kiálta: „Borzasztó ember! hol van leányod?“

Daponte őrzőgő mosolylyal rá pillantván, monda: „Kegyedet még megkímélte a' halál? Na, hát jöjön, hadd vezessem mátkájához!“ 'S ezzel őt sok félre eső utczákon maga után húzá — a' nélkül, hogy kérdéseire felelt volna — egy temetőig. Ennek egyik szegletinél, nyomorú földél alatt, halállal küszködve fekvék Giovanna egy zsúp töredezett szalmán. — Daponte — miután neje 's több gyermekei előtte elhalának — elhagyta szobáját, 's majd öntudatlanul vonczolá ide a' már beteg Giovannát. Majd a' kétségbe esés örültté tevén, megmaradt kedvese' halálos kínainak 's saját életének véget akart vetni, 's illy czélból a' városba ment, ottan gyilkot szerzendő. Ekkor őt a' zenebona árja magával ragadá, 's így bosszujának elmezavarában tevé a' véres áldozatot.

Ziani a' Giovanna' oldalához borult, hévvel hangoztatva a' kedves nevet. Ekkor a' haladkló felpillantva rá ismere. Leirhatlanul édes mosoly vonult el a' halvány, alakját vesztett ábrázaton, mire intett, hogy tőle a' visszazatért távozzék. — De Ziani nem gondolt a' ragály' veszélyeivel. Felölelte a' drága lányt, 's karjain szállítá át palotájába. Daponte utánuk ballagott.

(Folytatása közelebről.)

K. .... y.